

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Præmittenda ad resolutionem quæstionis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

7. Dico tertio, conscientiam ex parte objecti primo dividi in bonam & malam, seu veram & falsam.

Probatur: Quia vel intellectus practicus per suum actum attingit veritatem five bonitatem operationis moralis, vel non? Si primum, est conscientia vera, five recta, aut bona: si secundum, falsa, vel erronea, aut mala.

Secundo dividitur ex parte assensus in certam, probabilem, & dubiam, ad quam reducitur scrupulosa.

Probatur etiam facile: quia aliquando conscientia absque omni profus formidine iudicat aliquid esse bonum vel malum; aliquando vero ita uni parti assentitur, ut tamen habeat formidinem de opposita; & aliquando etiam ita anceps est, ut neutri parti sciat se determinare; sicut enim in consilio est inquisitio & iudicium, ita & in conscientia: Sed primum efficit conscientiam certam; secundum probabilem; tertium dubiam: Ergo &c. Diximus autem scrupulosam reduci ad dubiam, quia sicut dubia ex apparentibus, ita scrupulosa ex levissimis, & interdum ridiculis rationibus suspendit iudicium.

De conscientia eleganter differit Hugo Victorinus lib. 2. de anima cap. 9. ubi sic ait: *Conscientia bona titulus est religionis, templum Salomonis, aper benedictionis, hortus deliciarum, reclinatorium aureum, gaudium Angelorum, arca federis, thesaurus Regis, aula Dei, habitaculum Spiritus Sancti, liber signatus & clausus, & in die iudicii aperiendus.*

ARTICVLVS II.

An licitum sit sequi opinionem minus probabilem faventem libertati, in concursu probabilioris, qua favet precepto?

§. I.

Premittenda ad resolutionem questionis.

NOTANDVM primo, opinionem probabilem communiter illam dici, quæ rationes aliquas habet faventes veritatem illius, cum formidine tamen alterius opinionis oppositæ: ut colligitur ex D. Thoma 1. p. qu. 79. art. 9. ubi ait: *Opinio significat actum intellectus, qui fertur in unam partem contradictionis, cum formidine alterius.* Unde opinio probabilis essentialiter habet annexam formidinem alterius partis oppositæ; & apparentiæ tantum ac verisimilitudini, non autem evidentie aut certitudini nititur, ut elegantè declarat D. Bernardus 5. de consider. cap. 2. his verbis: *Intellectus rationi innuitur, fides autoritati, opinio sola verisimilitudine se tuetur. Habent illa duo certam veritatem: sed fides clausam & involutam; intelligentia nudam & manifestam. Ceterum opinio certi nihil habens, verum per verisimilia quarit, potius quam apprehendit.* Et infra: *Possimus singula hæc definire: Fides est voluntaria quedam & certa prelatio pro palata veritatis. Intellectus est rei cuiusdam invisibilis certa & manifesta notitia. Opinio est quasi pro vero habere aliquid quod falsum esse nescias.*

Ex quo inferes, opinionem non computari inter virtutes intellectuales: quia, ut discit S. Thomas 1. 2. qu. 57. art. 2. ad 3. *Habitus virtutis*

determinat se habere ad bonum, nullo autem modo ad malum: unde soli illi habitus virtutes intellectuales dicuntur, quibus semper dicitur verum, & nunquam falsum: opinio vero & suspicio possunt esse veri & falsi, & ideo non sunt intellectuales virtutes. Quare ibidem art. 5. quinque tantum virtutes intellectuales constituit; tres speculativas, nempe habitum primorum principiorum, sapientiam, & scientiam, quæ circa veritatis speculationem versantur; & duas practicas, nimirum, prudentiam, & artem, quæ agibilia & factibilia respiciunt.

Notandum secundo, duplicem à Theologis solere distingui probabilitatem: unam intrinsecam, quæ à motivis intrinsecis, seu à rationibus eam suadentibus perituraliam extrinsecam, quæ à motivis extrinsecis, qualia sunt Doctorum suffragia & testimonia, sumitur. Unde Tamburinus lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. post alios Recentiores quos refert, sic definit opinionem probabilem: *Opinio probabilis est assensus intellectus de aliqua re, qui nitatur rationi vel autoritati alicujus momenti, quamvis ad sit nonnulla partis oppositæ formido.* Et subdit: *Quando ejusmodi assensus innititur rationi, dicitur probabilitas intrinseca; extrinseca, quando autoritati.*

Notandum tertio, aliud esse opinionem aliquam esse tutiorem, & aliud, esse probabiliorem: opinio enim dicitur tutior, quæ magis à periculo peccandi removel; probabilior vero, quæ veritati & rationi apparet conformior. Unde fieri potest quod aliqua opinio sit magis tuta in praxi, & tamen speculative sit minus probabilis, ut patet de sententia D. Bonaventuræ, deceptis lapsum in peccatum mortale teneri statim sub precepto ad confessionem, habitâ copiâ Confessoris; hæc enim haud dubiè tutior est, licet communiter habeatur minus probabilis. Regula ergo securitatis moralis in opinionibus, non ex majori vel minori probabilitate, sed ex carentia periculi offendendi Deum pensanda est. Regula vero probabilitatis ex majori vel minori apparentia veritatis desumi debet.

Notandum quarto: Quod quando quaritur in titulo, *An licitum sit sequi opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris?* non est sermo de sequela speculativa; sed de practica: concedimus enim quod in Scholis, disputationis gratiâ, possit defendi quælibet propositio moralis, habens minorem, imò & minimam probabilitatem, dummodo non sit temeraria: sed solùm est questio de sequela in praxi, seu quando homo tenetur operari, & aliquam actionem moralem, cui subest peccandi periculum, exercere.

Notandum quinto, tria ab omnibus ferè Theologis circa opinionum probabilitatem ut certa supponi, & totidem in controversiam verti. In primis ut certum supponitur, licitum esse sequi conscientiam & opinionem probabilem, assententem aliquid licitè posse fieri, dum factâ sufficienti diligentia, alia tutior & probabilior non apparet. Hanc suppositionem fusè infra art. 7. ostendemus contra Wendrochium, existimantem meram probabilitatem, nunquam tutam morum regulam esse posse; nec unquam operantem ex illa à peccato excusare, etiam veritatem ignoret invincibiliter: nunc breviter suadetur. Deus non exigit ab homine impossibilia: Ergo cum non possit semper in rebus moralibus evidentiam & certitudinem mathematicam veritatis habere, licitè potest operari juxta opinionem

probabilem, cum factâ sufficienti diligentia, A juxta conditiones rei & personæ, aliud probabilius vel tutius non apparet.

Secundò certum est, hominem non teneri semper sequi tutiorem sententiam, sed posse sequi minus tutam, si illa appareat probabilior, seu veritati conformior. Patet hoc duplici exemplo: nam Divus Bonaventura, & Hugo à Sancto Victore, tenent lapsum in peccatum mortale teneri statim sub præcepto ad confessionem, habitâ copiâ Confessoris: negant verò Divus Thomas, D. Antoninus, & communiter alij, qui relicta D. Bonaventuræ opinione, quæ tutior est, D. Thomæ sententiæ, utpote probabiliori, adherent. Item celebris difficultas est inter Theologos, an circumstantiæ intra eandem speciem aggravantes sint necessariò in confessione exprimendæ: aliis partem affirmativam, aliis negativam sequentibus: unde illi quibus pars negativa videtur probabilior, possunt eam tutâ conscientia sequi, etsi alia sit tutior, ac securior, & magis à peccandi periculo removeat penitentem.

Tertiò certum est, quod si sententia minus probabilis ex ratione seu motivo intrinseco, motivo extrinseco, seu adventitia autoritate, fiat certa moraliter, potest quis licitè & tutò eam sequi: tunc enim absolutè probabilior est, & dicitur solum minus probabilis secundùm quid, à ratione videlicet, cujus vis contrariæ autoritatis pondere prorsus infringitur.

13. Hæc, ut dixi, ferè apud omnes sunt certa. Sed dubitatur primò, an licitum sit sequi opinionem minus probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto? Secundò, utrum in concursu duarum opinionum æquè probabilium, teneamur eligere tutiorem? Tertiò, utrum unius tantùm Doctoris suffragium, seu autoritas, per se sufficiat ad reddendam aliquam opinionem probabilem, & tutam in praxi?

14. Partem affirmativam, quantum ad hæc tria, tenent plures ex recentioribus Theologis & Casuistis, existimantes, omnes opiniones probabiles, probabilitate quantumvis tenui & debili, esse tutas, & à peccato excusate. Ex quo principio tres deducunt conclusiones, seu tres statuunt probabilitatis gradus, tribus sequentibus propositionibus comprehensos.

Prima propositio est: *Cum quis in aliquo casu morali agnoscat unam opinionem esse probabilem, illam scilicet quæ affirmat actum esse licitum, potest tutâ conscientia juxta illam operari, nec teneretur inquirere, an opinio contraria, quæ dicit actum esse illicitum, sit æquè probabilis, aut probabilior.* In hoc primo gradu conveniunt communiter recentiores Theologi & Casuistæ, ex quo ad alium laxiorem transierunt, qui graviores difficultates ac periculosiores involvit: pro quo est

Secunda propositio: *Quando in aliqua materia morali due sunt opiniones oppositæ, æquè probabiles, licitum est unicuique amplecti quam maluerit, etiamsi illa quam relinquit, tutior sit.*

Tertia propositio: *Cum in aliqua questione de moribus sunt due opiniones probabiles, quarum una est minus probabilis, & minus tutâ, licitum est in conscientia illam sequi, etsi contraria longe sit probabilior & tutior.* Unde Caramuel (vir sane in multis perdoctus, sed in laxandis conscientiis, & distatandâ probabilitatis doctrinâ infelici-

ter sagax, ut infra patebit) Theol. fundam. num. 275. editionis Francofordiensis, & 451. editionis Lugdunensis, confidenter asserit, *omnia purè probabilia esse licita.* Et ibidem num. 268. aliàs 441. sic ait: *Solent aliqui angere scrupulis, & suadere solent, etiam præcipere, viam tutiorem in materia probabili: at ipsi videntur mihi non percillere probabilitatis essentiam, & ideo in commentario meo in regulam D. Benedicti, disp. 6. de opinione probabili, num. 58. & 61. duas Theses posui. Prima erat: Omnes opiniones probabiles sunt per se æquè iustæ & securæ. Secunda: Benigniores, etsi aliquando sint minus probabiles, per accidens sunt semper utiliores, & securiores.* Et in præludio ejusdem Theologiæ fundam. applaudit Dianæ, solertissimo probabilitatum adinventori, ac divulgatori, quòd complures opiniones reddendo probabiles, reddiderit licitas, ipsumque appellat *Agnum Dei qui abstulit peccata mundi*, ut infra art. 6. referemus. Similia habet Tamburinus, novissimus Societatis scriptor, lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. num. 3. ubi hæc scribit: *Qui aliquid operatur motus ex opinione probabili, bene operatur & sine peccato, etiam opinione probabiliori relicta, etiam ommissa tutiore, etiam communi, etiam in articulo mortis: quia dum probabilitate, sive intrinsecâ, sive extrinsecâ, quantumvis tenui, modò à probabilitate finibus non exeat, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Juxta hunc ergo C Authorem, & alios Recentiores ab eo citatos, sine ullo peccandi periculo, imò nec scrupulo, quisque in praxi sequi potest opinionem quantumvis tenuiter probabilem, opinione etiam probabiliori relicta, nec non & communi, etiam in articulo mortis, ubi de æternitate jacitur alea.

Addunt aliqui, quòd licet quis certis ac manifestis argumentis alicujus sententiæ falsitatem ostendi posse existimet, non idèò tamen fas est ut illum improbabilem judicet, modò alicui docto probetur: quia potest & debet sibi persuadere, rationes suas, & argumenta, quæ sibi videntur invicta, ab alio solvi posse. Hoc docet D Thomas Sanchez in Decal. lib. 1. cap. 9. num. 6. Sayrus in clavi, & ex illis Escobariis, his verbis: *Accidere a solet, ut tibi probabiliter opinanti ratio aliqua in contrarium conveniens videatur: sed non inde opinio probabilitatem amittit, quia licet tu illam non valeas solvere rationem, alius solvere quibit, idque tibi debes persuadere, cum sæpe multa tibi rationes insolubiles exponantur, quæ ab aliis facili negotio solvantur: quare imprudenter te gereres, si ob hanc causam, aliorum opiniones, quæ ut probabiles circumferuntur, ut improbabiles abdicares.* Unde juxta hos Authores, ex sola ferè novorum Casuistarum autoritate probabilitas opinionum pensari debet, nec unquam Theologo licitum erit, aliquam Casuistarum sententiam, quam ex Patribus aut Scripturis manifestè falsam esse comperit, improbabilem censere: nam semper illud occurrit: *Quod tibi videtur insolubile, alius solvere poterit: Quod tu cum Scriptura & Patribus conciliare non potes, conciliabis alius.* Sileo alia probabilitatum monstra, de quibus fusè infra dicemus, & propositæ difficultatis resolutionem aggredior.

